

३३ वी घटनादुरुस्ती

Page No. _____

Date ____/____/____

तत्कालीन पंतप्रधान P. V. नरसिंहराव यांनी पंचायत राजला घटनात्मक दर्जा मिळवून देण्यासाठी 1993 मध्ये ३३ वी घटनादुरुस्ती केली या घटनादुरुस्तीनुसार पंचायतराज हा विषय भाग - 9 क 343

(343 A to 3430) परिशिष्ट 11 मध्ये 29 विश्वासह समाविष्ट करण्यात आले ही घटनादुरुस्ती 24 April 1993 रोजी लागू झाली असून 2010 पासून 24 April हा दिवस पंचायत राज दिन म्हणून साजरा केला जातो तर

→ 24 April

2015 पासून 24 April हा दिवस सरपंच पतीची संकल्पना नरेंद्र मोदी यांनी बंद केली

1993 ची ३३ वी घ. दुरुस्ती दिल्ली, मेघालय, मेझोरम, उ.प्र., नागलँड या ठिकाणी लागू होत नाही

पंचायतराज

या ३३ व्या घ. दुरुस्तीनुसार ग्रामपंचायत पंचायत समिती व जिल्हा परिषद हे तीन घटक समाविष्ट केले असून या तिघासाठी पंचायती हा शब्द प्रयोग करण्यात आला

कुलम व तरतुदी

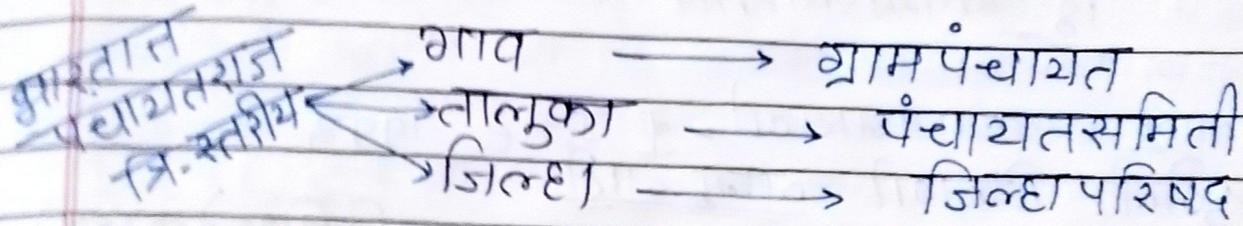
क 234	पंचायतीची व्याख्या
क 234 A	ग्रामसभेची स्थापना
क 234 B	पंचायतीची स्थापना
क 234 C	पंचायतीची रचना
क 234 D	पंचायतीचा कार्यकाळ
क 234 E	पंचायतीचे आरक्षण
क 234 F	पंचायत सदस्याची अपात्रता
क 234 G	पंचायतीचे अधिकार व कार्य

- क 243 H पंचायतीचा कर व निधी
 क 243 I पंचायतीसाठी राज्य वित्त आयोगाची स्थापना
 क 243 J पंचायतीचे लेखापरिक्षण
 क 243 K पंचायतीच्या निवडणुका घेण्यासाठी राज्य निवडणुक आयोगाची स्थापना
 क 243 L पंचायतीसाठी 73 वी घ. दु लागू
 क 243 M पंचायतीसाठी 73 वी घटनादुरुस्ती लागू न करणे
 क 243 N पंचायतीचे अस्तित्व व कार्यदेष्टिकपुन ठेवणे
 क 243 O पंचायतीच्या निवडणुकीत न्यायानुसारच्या हस्तक्षेपास निवृत्त लावणे.

1993 च्या 73 व्या घ. दु च्या अनिवार्य शिफारसी

- 1) ग्रामसभेची स्थापना / निर्मिती
- 2) पंचायतीच्या निवडणुका लढवण्यासाठी उमेदवारांचे वय 21 वर्ष पूर्ण
- 3) महिलांना 33% आरक्षण (लम - पहिले राज्य)
- 4) पंचायतीच्या निधी स्तरावरील निवडणुका प्रत्यक्ष प्रोट मत्तद गुप्त मतदान पध्दतीद्वारे देण्यात येतील
- 5) पंचायतीमध्ये SC व ST साठी संपन्न व अध्यात्म पदासाठी शिक्वीव जागृची तरतूद
- 6) पंचायतीचा कार्यकाल 5 वर्षांचा असावा तत्पूर्वी विसर्जित झाल्यास 6 महिन्यांच्या आत निवडणुका घेवून स्थापना करावी
- 7) पंचायत राजना आर्थिक मदत करण्यासाठी राज्य वित्त निवडणुक आयोगाची स्थापना करण्यात येईल
- 8) पंचायत राजनाच्या निवडणुका घेण्यासाठी राज्य निवडणुक आयोगाची स्थापना करण्यात यावी
- 9) पं राज खाल

भारतात पंचायत राज तिन स्तरावर असावी गावपातळी वर ग्रामपंचायत तालुक्याला - पंचायत समिती व जिल्ह्याला जिल्हा परिषद.

- १) O.B.C ला मतकरस्थ आरक्षण देण्यात येईल
- २) ससद सदस्य व राज्य विधीमंडळ सदस्यांना आरक्षण
- ३) ग्रामपंचायतीला सामाजिक व आर्थिक अधिकार देण्यात येईल
- ४) ग्रामपंचायतीला अधिक आर्थिक अधिकार देण्यात येईल

1993 ची 74 वी घटनादुरुस्ती स्थानिक स्वराज्य संस्थेची
संबंधित भाग 9 अ क 243 P ते क 243 ZG (18 क)

परिशिष्ट - 12

18 विषयासंबंधित (विषयासह)

लागू / अमलवजावणी → June 1993

* पुढील ठिकाणी लागू नाही

- ① J & K ② पश्चिम बंगाल (दार्जिलिंग टेकड्या)
③ मणिपूर (z.p) ④ अरुणाचल प्रदेश (D.C)

74 वी घटनादुरुस्तीनुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थेची
3 विभागात विभागीय

संक्रमणात्मक क्षेत्र → नगरपंचायत
छोटे शहर → नगरपालिका } नगरपालिका
(उत्साख पेक्षा जास्तला) मोठे शहर → महानगरपालिका

या विन्ही घटना / क्षेत्रासाठी घटनेच्या तरतुदीमध्ये
नगरपालिका ह्या शब्दाची तरतुद करताना आली

कलम व तरतुदी

- 243 P - नगरपालिकेची व्याख्या
243 Q - नगरपालिकेची स्थापना (राज्यसरकार)
243 R - नगरपालिकेची रचना
243 S - नगरपालिकेची वार्ड व समित्या (3) वार्ड - 14
243 T - नगरपालिकेचे आरक्षण
243 U - नगरपालिकेचा कार्यकाळ
243 V - नगरपालिका अदस्त्याची अपात्रता
243 W - नगरपालिकेचे अधिकार्य व कार्य

243 x नगरपालिकेच्या कर व निधी

243 y नगरपालिकेसाठी राज्य वित्त आयोगाची स्थापना

243 z नगरपालिकेचे लेखापरिक्षण (राज्याचा महालेखापाल)

243 z A नगरपालिकेच्या निवडणुका घेण्यासाठी राज्य निवडणुक आयोगाची स्थापना

243 z B 74 वी ध. दु लागू करणे बाबत

243 z C 74 वी ध. दु लागू न करणे बाबत

243 z D जिल्हा नियोजन मंडळाची स्थापना

243 z E महानगरपालिकेच्या समित्या व वार्डची रचना

243 z F नगरपालिकेचे अस्तित्व व कायदे ध. दु लागू आल्यापासून

243 z G एका (ए) वर्षापर्यंत टिकवून ठेवणे

नगरपालिकेच्या निवडणुकीत न्यायालयाच्या
हस्तक्षेपास निबंध असेल (राज्य निवडणुक आयोग द्विवाणी
स्वरूपाचे खरने सोडवेल)

अध्यक्ष पालकमंत्री → जिल्हा नियोजन मंडळ
सचिव जिल्हाधिकारी →

केंद्रसरकारच्या समित्या

१)	वलवंतराज मेहता समिती	16 Jan 1957
२)	V. T. कृष्णामाचारी समिती -	1960
३)	K. # स्थानम समिती	1962
४)	क. # जैन समिती	1967
५)	क. # अशोक मेहता समिती	12 Dec 1977
६)	Dr. V. K. राव समिती	25/15 March 1985
७)	Dr. L. M. सिंधवी समिती	1986
८)	D. P. # थगन समिती	1988 (68)

MH शासनाच्या राज्यसरकारच्या समित्या

१)	# वसंतराव नाईक	20	अद्याप
		27 June 1960	15 March 19
२)	म. ना. वांगिलवार	2 April 1970	
३)	बाबुराव काळे (ग्रामविकासमंत्री)	19 Oct 1980	
४)	# प्रा. P. B. पाटील समिती	18 June 1984	
५)	कुशाळा गगराजी	1997	
६)	B. S. रमादेवी	2007	
७)	शंभाजीराव पाटील निलंगेर	Sept 2015	